

РОЗДІЛ II

Соціальна філософія і філософія історії

УДК: 1:316.3-052:130.123.1

Оксана Добридень

Детермінанти здорового споживання в Україні: соціально-філософський аналіз

Проаналізовано детермінанти здорового споживання в Україні в реаліях глобалізації та у специфічному форматі суспільства надмірного споживання. Акцентовано увагу на тому, що ризики, загрози і небезпеки є головними симптомами сьогоденного глобального світу. Для соціально-філософського аналізу безпечного споживання суттєвого значення набуває проблема спроможності сучасної людини свідомо дистанціюватися від дестабілізуючого впливу з боку здобутків цивілізації. Бачиться очевидним, що ані пересічні українські громадяни з активною громадською позицією, ані громадяни нехай і заможних держав, не здатні перетворити у планетарних масштабах деструктивну картину антропогенних змін соціоприродного середовища, які згубно впливають на здоров'я людини. Годі й очікувати на стрімкі перетворення у законодавчому просторі України, бо тим часом можуть відбутися незворотні втрати для здоров'я людини. Наразі стандарти масового споживання і імперативи здорового споживання знаходяться у стані діалектичного протиріччя. Констатується, що здорове споживання належить до контенту виключно індивідуальної здоров'язберігаючої практики. Зазначається, що в умовах існуючої масової культури сучасна людина постійно репродукує перевірену матрицю поведінки, випробовану іншими соціальними суб'єктами, тим самим пристосовуючись до поточних обставин буття, і через це схильна до пасивного повторення дії, сумнівної у своїй користі й необхідності, навіть у питаннях власного здоров'я і безпеки життєдіяльності.

Стверджується, що здоров'язбереження вимагає від людини свідомого прагнення і активної дії як базових і незамінних компонентів здорового споживання, які закладають фундамент для подальших здоров'язберігаючих практик. Доводиться, що здоров'язберігаюча діяльність на засадах здорового споживання – складний процес, що потребує чималої сили волі, освіченості, критичної налаштованості та усвідомлення всіх пасток суспільства масового споживання, які завжди завуальовані гарними рекламними слоганами.

Ключові слова: здоров'язбереження, глобалізація, суспільство споживання, детермінанти здорового споживання, субурбанізація, руралізація

Постановка проблеми. На сьогоднішній день проблема збереження здоров'я людини належить до кола першорядних питань філософського дискурсу. На це існує багато причин у повсякденному соціально-економічному і культурному просторі, що розгортається в реаліях глобалізації та у специфічному форматі суспільства надмірного споживання. Хоча, сама проблема здоров'язбереження є зовсім не новою. Прогностичні попередження про майбутні загрози для фізичного і психічного здоров'я людини внаслідок тотальної технологізації і надмірного споживання з'явилися разом із укоріненням плодів індустріалізації та стрімкого науково-технічного злету в суспільній практиці. Достатньо пригадати вже канонічні роботи Р. Барта, У. Бека, Ж. Бодрієра, Ю. Габермаса, Е. Гідденса, Г. Дебора, Г. Маркузе, Е. Фромма та багатьох інших. Слід підкреслити, що насторожене ставлення наукової спільноти до здобутків науково-технічного прогресу і жваві дебати довкола пошуків безпечної моделі співіснування людини, новітніх технологій і зміненого природного середовища відіграють велику роль у формуванні альтернативних підходів до розуміння здорового споживання. Необхідно зважати, що здоров'язбереження – це не застиглий стан організму людини, а, насамперед, прагнення і дія конкретної особистості в конкретних просторово-часових

координатах. Виходячи з цього, визначення детермінант здорового споживання в Україні за сучасних умов є наразі потрібним і актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних фахівців, які досліджують проблематику суспільства споживання і філософські аспекти збереження здоров'я, слід згадати таких дослідників: О. Балуєва, А. Бойко, С. Бойко, Ю. Бойчук, Ю. Бродецька, В. Гаврилук, К. Гнатик, А. Губанова, П. Гусак, О. Завидівська, О. Звягінцева, Н. Зимівець, О. Золотар, Я. Зоська, О. Євтушевська, Л. Іваненко, М. Каташинська, Є. Кучеренко, Г. Левін, О. Маруховська-Картунова, С. Мельниченко, Т. Мотренко, О. Овчар, В. Петрович, А. Суббот, В. Морозова, А. Поляков, В. Сусліков, Ю. Сюсель.

Мета статті – визначити основні детермінанти здорового споживання в Україні в реаліях глобалізації та у специфічному форматі суспільства надмірного споживання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ризики, загрози і небезпеки є головними симптомами сьогодишнього глобального світу. Для соціально-філософського аналізу безпечного споживання суттєвого значення набуває проблема спроможності сучасної людини свідомо дистанціюватися від шкідливого впливу з боку здобутків цивілізації з подальшим вибудовуванням власної моделі здоров'язберігаючої поведінки. Бачиться очевидним, що ані пересічні українські громадяни з активною громадською позицією, ані громадяни нехай і заможних держав, не здатні перетворити у планетарних масштабах деструктивну картину антропогенних змін соціоприродного середовища, які згубно впливають на здоров'я людини. Годі й очікувати на стрімкі перетворення у законодавчому просторі України, бо тим часом можуть відбутися незворотні втрати для здоров'я людини. Таким чином, із сумом доводиться констатувати, що здорове споживання належить до контенту виключно індивідуальної здоров'язберігаючої практики. На превеликий жаль, не існує також і універсальної формули здорового споживання з огляду на неоднаковий матеріальний достаток і місце проживання. Виходячи з вищесказаного і будуть окреслюватися основні детермінанти здорового споживання в Україні.

Серед сучасних дослідників можна спостерігати однозначну солідарність щодо дестабілізуючої сутності від демонстративного комфорту суспільства споживання. Як слушно зазначає Ю. Бродецька, «життя людини епохи сучасності стає все більш матеріально комфортним, забезпеченим і відкриває все більші можливості для доступу до його соціально-економічних ресурсів – прибуткам, престижу, багатству, а, отже, – реалізації бажань. Людині все менше доводиться докладати реальних зусиль для задоволення необхідних для повноцінного життя потреб, все менше часу залишається, аби замислюватися над екзистенційними питаннями. У новій реальності це не потрібно. Варто лише захотіти і система сама надасть тобі бажане» [1, с. 271]. І справді, в умовах існуючої масової культури сучасна людина постійно репродукує перевірену матрицю поведінки, випробувану іншими соціальними суб'єктами, тим самим пристосовуючись до поточних обставин буття, і через це схильна до пасивного повторення дії, іноді підозрілої у своїй користі й необхідності, навіть у питаннях власного здоров'я і безпеки життєдіяльності. Однак, як вже зазначалось, здоров'язбереження вимагає від людини свідомого прагнення і активної дії як базових і незамінних компонентів здорового споживання, які закладають фундамент для подальших здоров'язберігаючих практик. Наразі стандарти масового споживання і імперативи здорового споживання знаходяться у стані діалектичного протиріччя.

Разом із тим, слід визнати, що неупереджена здоров'язберігаюча діяльність на засадах здорового споживання – складний процес, що потребує чималої сили волі, освіченості, критичної налаштованості та усвідомлення всіх пасток суспільства масового споживання, які завжди завуальовані запевняючими рекламними слоганами. Звідси виникає стан постійної невизначеності серед безлічі інформаційних сюжетів про збереження здоров'я. Ба більше, навіть у випадках, коли шкідливість від вживання пропонованого товару стає аксіоматичною і не викликає сумнівів, сучасна людина вже не може відмовитися від їх обігу у своєму повсякденному житті. Така ситуація, приміром, склалася із використанням смартфонів. Щодня дістаючись на роботу, можемо бачити на власні очі, яким чином протікає смартфоніанія. Мало не всі пасажири знаходяться у режимі онлайн. За влучним висловлюванням А. Губанової, «у розвинених країнах відсутність Wi-Fi або хоча б доступу до мережі стали синонімом чорної діри...«Бути онлайн» практично тотожно «жити», це означає бути включеним в безперервну комунікацію і життя суспільства, працювати, відпочивати,

спілкуватися, навчатися, лікуватися...Інтернет і технології, засновані на ньому, «прив'язали» техніку до людини – чи, навпаки, людину до техніки – і стали продовженням її тілесності і безпосередньої частиною її вітальності» [3, с. 107]. І навіть страхітливі попередження про фатальні наслідки від смартфонанії з боку визнаних інституцій, серед яких Американське онкологічне об'єднання, не в змозі зупинити або хоча б мінімізувати темпи розгортання технологічної залежності. На думку А. Алексеєнко і В. Лісового, «сьогодні техніка досягла такого рівня розвитку, що здобула певну самостійність, здатність направляти еволюцію суспільства та формувати світогляд. Удосконалюючи техніку, людина сама потрапляє під її владу. І чим досконалішими є технічні засоби, тим більше людина відчуває в них потребу, що, у свою чергу, обмежує її волю» [11, с. 113]. Єдиним інструментом, що стане на заваді подібним залежностям і який доступний кожній людині, є технологічний аскетизм. Саме свідомий технологічний аскетизм дозволить позбавитися від характерної для суспільства споживання понадмірності й дотримуватися вкрай необхідної сьогодні міри у своїх діях, що також є запорукою здорового споживання.

Маємо відповіді на риторичне питання: чому ж так відбувається? Чому людина власноруч створює собі проблеми, напевно знаючи про наслідки власних шкідливих дій? Відповідь одна – низький рівень культури споживання. До основних причин низької культури споживання, на думку О. Євтушевської, належать: низький рівень просвітницької діяльності, відсутність ефективного законодавства в Україні, відсутність досвіду масового бойкоту продукції, низький рівень екологічної культури і історичні особливості (мається на увазі тривалий період життя за умов товарного дефіциту, коли покупці не ставили особливих вимог до якості продукції) [4, с. 16].

Серед опосередкованих причин, що зумовлюють низький рівень культури споживання не слід також забувати про спрямованість маркетингових представників суспільства споживання на стан задоволення соціального суб'єкта від статусного споживання. З приводу цього Н. Павлішина цілком слушно зазначає: «Незважаючи на думку, що сучасний споживач живе у раціональному світі, це визначення не є істиною. Адже кінцева мета споживчої поведінки – досягнення особистого благополуччя, яке полягає не тільки у закритті потреби, але й у отриманні емоційного задоволення від здійснення покупки. Це призвело до того, що на перший план виходить цінність товару для покупця» [9, с. 95]. Таким чином, у випадку підвищення рівня культури споживання гостро постає питання про освіченість українців у сфері здоров'язбереження. Освіченість, напевне, єдина детермінанта здорового споживання, що не визначається безпосередньо матеріальним достатком, а головним чином залежить від старанності і наполегливості конкретного соціального суб'єкта. Освіченість – гарантія здорового споживання.

Синхронно із проблемою освіченості українців у питаннях здорового споживання, впливає проблема подолання інформаційного засилля, результатом чого стає просування на ринок збуту продукції і послуг з високим рівнем шкідливого впливу на здоров'я людини. Поступово ми наблизилися до ідеї протидіючого маркетингу, який наразі має стати головним знаряддям опору псевдоідеям і псевдообразам, які поширюються сучасними комунікаційними технологіями в інтересах виробників неякісних та небезпечних товарів і послуг. Цікавим є спостереження О. Звягінцевої і М. Каташинської щодо призначення протидіючого маркетингу: «Протидіючий маркетинг – це протидіючий вид соціально-етичного маркетингу, реалізований державою або громадськістю у формі обмеження або зниження ірраціонального попиту на шкідливі й соціально небезпечні товари, спрямований на споживачів і суб'єктів традиційного та конверсійного маркетингу і пов'язаний з одержанням соціального й непрямого економічного ефекту» [5, с. 69]. Однак, використання протидіючого маркетингу можливе лише за умови участі державних установ або громадських об'єднань, які мають доступ до створення законодавчої бази і засобів широкомасштабного розповсюдження інформації. Місія держави – залучення громадських об'єднань і широкого кола різногалузевих науковців до протидіючого маркетингу, що дозволить спрямувати населення до конструктивних і значущих для здоров'я дій. В той же час такий перебіг подій утримував би виробників від постачання і надання шкідливих продуктів і послуг, що зумовило б високу конкурентоспроможність, приміром, на ринку продовольства, а саме на ринку органічних продуктів харчування.

В цілому ринок органічних продуктів харчування може стати показовим з точки зору застосування протидіючого маркетингу. Досліджуючи споживання органічних продуктів харчування

в Україні, С. Ковальчук і Є. Забурмеха дійшли висновку, що «В Україні попит на органічні продукти харчування є невисоким у порівнянні з розвиненими країнами світу. Стимулювати його можна, перш за все, шляхом активізації системи маркетингових комунікацій виробників таких товарів, зокрема реклами і заходів паблісіті з використанням преси та Інтернету. Формуванню кола лояльних клієнтів сприятиме і брендинг. Доцільно залучати великі торгові мережі, для яких розробляти заходи стимулювання збуту. З метою контролю рівня цін в рамках формування маркетингової збутової політики доцільно налагодити співпрацю з посередниками, використовуючи стимулюючі і партнерські чинники їх мотивації. Однак необхідно встановити вплив таких стимулюючих факторів мотивації на фінансові результати діяльності виробників органічної продукції» [6, с. 49]. Разом із пропозиціями щодо впровадження ринку органічної продукції, науковцями висловлюються думки і щодо складних перепон на шляху до цього в Україні. Так, Ю. Лупенко пише: «Ефективному формуванню попиту та пропозиції заважає низка проблем: переважання експорту й нерозвиненість внутрішнього ринку органічної продукції; складність переходу до органічних методів господарювання (особливо для малих підприємств); високі тарифи на сертифікаційні та інспекційні послуги; відсутність надійної гарантії збуту продукції; нестача переробних потужностей; обмежений асортимент вітчизняної органічної продукції (дефіцит продукції тваринництва та складної технологічної переробки); сильно завищені ціни на сертифіковану органічну продукцію; відсутність законодавчої бази; нерозвиненість інфраструктури ринку, каналів збуту органічної продукції; слабка обізнаність споживачів про органічні продукти харчування та слабка екологічна свідомість населення; низька купівельна спроможність; високий ступінь недовіри з боку споживачів до будь-яких гарантій якості» [8, с. 8]. Отже, на думку фахівців ринок органічного продовольства знаходиться у стані початкового формування в Україні. Виходить, що пересічні українські споживачі, за рідкісним виключенням з огляду на невелику кількість існуючих продовольчих екомереж, повністю позбавлені можливості придбання тваринної і рослинної продукції органічного походження. Що ж до рівня довіри до потенційних товарів органічного походження, то, на превеликий жаль, пересічний український споживач апріорі не схильний замислюватися щодо походження продовольчої продукції. Слід констатувати, що український споживач, особливо молодіжний споживчий сегмент, доволі довірливий і не вникливий.

Показовим є приклад з нашої продовольчої історії. Згадаймо, якої позитивної популярності внаслідок продовольчого дефіциту наприкінці 80-х і на початку 90-х років дістали заморожені курячі стегенця, так звані «ніжки Буша», що масово імпортувалися із США в рамках торговельної угоди між Д. Бушем-старшим і М. Горбачовим. Роки потому ситуація кардинально змінюється і у ЗМІ вже голосно лунають заяви науковців про вміст гормонів росту і антибіотиків не тільки у колись затребуваних «стегенцях Буша», а й у курячому м'ясі на прилавках сучасних українських торговельних мереж. Що відбувається? Знижується кількісні показники продажу курятини? Беручи до уваги кількість споживачів, яка збільшується в акційні дні, навколо прилавків з курятиною – ні. Можна припустити, що така ситуація складається з огляду на вітальну потребу в психологічному комфорті і спокої, які забезпечуються самодистанціюванням особистості від осмислення небезпечних для здоров'я наслідків і ґрунтуються на нав'язній довірі до якості вживаного продукту. Звісно, що головним мотивом такого роду споживання, як і в 90-ті роки, знову виявляється невисокий матеріальний достаток і зневіреність у власних можливостях щось змінити. Втім, як вважає Н. Левчук, «міжособистісна довіра – важлива складова цілісної системи індивідуальних цінностей, що є результатом накопиченого як індивідуального, так і колективного досвіду. Довіра до людей, зазвичай, поєднується із соціальним оптимізмом та впевненістю, толерантним та доброзичливим ставленням до оточення, готовністю до взаємодії та взаємодопомоги. Такі позитивні установки, з одного боку, дають змогу успішніше контактувати та взаємодіяти з людьми, а з другого – формують той оптимістичний психологічний настрій, що дає впевненість у власних силах, у здатності контролювати власне життя та адаптуватись до нових умов, що у підсумку позитивно впливає на фізичне самопочуття» [7, с. 54]. Мусимо констатувати, що міжособистісна довіра – це надбання ідеального суспільства, яке позбавлене ризиків і небезпек. Як сумно б це не виглядало, але здорове споживання і довіра – це несумісні категорії в обставинах, що склалися в Україні навколо якості товарів і послуг з одного боку, і прав споживачів з іншого.

Більш своєчасним і аргументованою бачиться позиція К. Гнатик, яка справедливо підмітила, що «людство вже досить помилялося в минулому, час навчитися обережності. Основний принцип обережності такий: передбачити наслідки, діяти так, щоб заподіяти мінімум шкоди, і так, щоб будь-який крок можна було повернути назад... Якщо біотехнологічний прогрес не служить гуманним цілям, а є загрозою цілісності духовного світу людини, її прав, свободи і гідності, суспільство повинно зупинитися і задуматися. І або відмовитися від застосування досягнень науки, або створити всі умови, що гарантують захист людини від подібного роду посягань» [2, с. 163]. Таким чином, до основних заборук здорового споживання слід також долучити скептичне ставлення до будь-якого товару і послуги, критичне обмірковування інформаційного простору, обережне застосування товарів і послуг із використанням наукомістких технологій.

Вагоме місце у системі координат здорового споживання посідає місце проживання людини. Неодноразово підкреслювалося, що сьогодні держава не в силах охопити розв'язання всіх проблем у здоров'язберігаючому просторі, принаймні гарантувати свіже повітря у промислових містах. І як утопічно це б не виглядало, мусимо говорити про визначальну роль проживання у власній оселі з присадибною ділянкою. У цьому сенсі доречно вести мову про здоров'язберігаючу субурбанізацію і руралізацію, тобто зміну місця проживання із забруднених урбаністичних агломерацій на більш обнадійливі, в контексті чистоти довкілля і ведення органічного господарювання, на приміські й сільські територіальні громади.

Вивчаючи рекреаційну діяльність як відновлення у вільний від роботи час, Н. Чир зазначає: «Рекреаційна діяльність визначається трьома чинниками: рекреаційними потребами, рекреаційними ресурсами, наявними грошовими ресурсами» [12, с. 17]. Сучасне суспільство ризиків ставить людину перед фактом: аби бути здоровим, рекреація організму має здійснюватися не тільки у вільний від роботи час. Рекреація як багатофункціональна система відновлення організму має стати головним принципом життя, фундаментальною основою здорового споживання і, звісно, щоденною кропіткою працею на користь власного здоров'я.

І насамкінець, попри всі ризики в умовах глобальної цивілізації бачиться вкрай необхідним оптимістичне налаштування особистості, яке посилює позитивну спрямованість здорового споживання. Як вірно застерігає Г. Пономарьова, «настанова на довге здорове життя – категорія суб'єктивна, водночас це важливий об'єктивний фактор здоров'я. У протилежному випадку людина думає тільки про хворобу, входить у неї, не мобілізує резерви свого організму – універсальні внутрішні ліки» [10, с. 113].

Висновки. До головних детермінант здорового споживання в Україні в реаліях глобалізації та у специфічному форматі суспільства надмірного споживання слід віднести: свідоме прагнення і активна дії як базові і незамінні компоненти здорового споживання; свідоме дистанціювання соціальних суб'єктів від шкідливого впливу з боку здобутків цивілізації з подальшим вибудовуванням власної моделі здоров'язберігаючої поведінки; освіченість у питаннях здоров'язбереження; технологічний аскетизм; здійснення протидіючого маркетингу; скептичне ставлення до будь-якого товару і послуги; критичне обмірковування інформаційного простору; обережне застосування товарів і послуг із використанням наукомістких технологій; здоров'язберігаюча субурбанізація і руралізація.

Джерела і література

1. Бродецкая Ю. Ю. Общество человеческих отношений: в поисках утраченной целостности / Ю. Ю. Бродецкая. – Днепропетровск, 2014. – 378 с.
2. Гнатик Е. Н. Проблемы ценности жизни и здоровья человека в свете перспектив генетической инженерии / Е. Н. Гнатик // Философия науки. Выпуск 13: Здоровье как проблема естественных и биомедицинских наук. – М.; ИФ РАН, 2008. – С. 144–169.
3. Губанова А. С. Визуальная коммуникация в социокультурном пространстве общества риска: диссертация кандидата философских наук: 09.00.11 / А. С. Губанова. – Саратов, 2019. – 161 с.
4. Євтушевська О. Перспективи розвитку етичного споживання в Україні / О. Євтушевська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. – Вип. 12. – С. 14–17.

5. Звягінцева О., Каташинська М. Протидіючий маркетинг / О. Звягінцева, М. Каташинська // Вісник КНТЕУ. – 2015. – № 1. – С. 64–78.
6. Ковальчук С. В., Забурмеха Є. М. Маркетингові цифрові технології у дослідженні споживачів органічної продукції / С. В. Ковальчук, Є. М. Забурмеха // Маркетинг і цифрові технології. – 2017. – № 1. – С. 34–51.
7. Левчук Н. М. Соціальний капітал та здоров'я населення України / Н. М. Левчук // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 1. – С. 47–56.
8. Лупенко Ю. О. Формування попиту та пропозиції на ринку органічної продукції / Ю. О. Лупенко // Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: «Полісся», 2013. – С. 3–9.
9. Павлішина Н. М. Маркетинг розкоші. Моделювання поведінки споживача / Н. М. Павлішина // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2014. – № 2 (64). – С. 94–99.
10. Пономарьова Г. Ф. Формування здорового способу життя сучасної особистості: реалії та перспективи / Г. Ф. Пономарьова // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2015. – № 2. – С. 110–113.
11. Соціально-філософські та етичні проблеми медицини / За заг. ред. А. П. Алексеєнко, В. М. Лісового. – Харків: Колегіум, 2010. – 340 с.
12. Чир Н. В. Рекреаційна географія / Н. В. Чир. – Мукачєво: вид-во Дишкант С. Я., 2019. – 156 с.

Dobryden Oksana. Determinants of Healthy Consumption in Ukraine: Socio-Philosophical Analysis. The article analyzes the determinants of healthy consumption in Ukraine in the realities of globalization and in the specific format of an excessive consumption society. The article focuses on the fact that risks, threats, and dangers are the main symptoms of today's global world. For the socio-philosophical analysis of safe consumption, the problem of the ability of modern man to consciously distance himself from the destabilizing influence of the achievements of civilization becomes essential. It seems obvious that neither the average Ukrainian citizens with an active public position nor citizens of even rich countries are capable of transforming on a planetary scale a destructive picture of anthropogenic changes in the socio-natural environment that affect adversely human health. One should not expect rapid changes in the legislative space of Ukraine, as in the meantime irreversible losses for human health can occur. Mass consumption standards and healthy consumption imperatives are currently in a state of dialectical contradiction. It is stated that healthy consumption belongs to the content of exclusively individual health-preserving practices. It is noted that in the current mass culture the modern man constantly reproduces the proven matrix of behavior, tested by other social actors, thereby adapting to the current circumstances of life, and therefore prone to the passive repetition of action, doubtful in its usefulness and necessity, even in the matters of their own health and safety.

It is argued that health preservation requires a person to consciously desire and act as the essential and indispensable components of healthy consumption that lay the foundation for further health-preserving practices. It is proved that health-preserving activity based on healthy consumption is a complex process that requires considerable willpower, education, critical attitude and awareness of all the pitfalls of the mass consumption society, which are always veiled by good advertising slogans. Attention is drawn to the fact that all types of technological dependence are an open enemy of healthy consumption. Terrible warnings, for example, about the fatal effects of smartphone addiction by recognized institutions, including the American Cancer Association, are unable to stop or at least minimize the pace of the technology addiction spread.

Key words: health preservation, globalization, consumer society, determinants of healthy consumption, suburbanization, ruralization.

Добридень Оксана. Детерминанты здорового потребления в Украине: социально-философский анализ. Анализируются детерминанты здорового потребления в Украине в реалиях глобализации и в специфическом формате общества чрезмерного потребления. Акцентируется внимание на том, что риски и опасности являются главными симптомами сегодняшнего глобального мира. Для социально-философского анализа безопасного потребления существенное значение приобретает проблема способности современного человека сознательно дистанцироваться от дестабилизирующего влияния со стороны достижений цивилизации. Представляется очевидным, что ни рядовые украинские граждане с активной гражданской позицией, ни граждане пусть и состоятельных государств, не способны изменить в планетарных масштабах деструктивную картину антропогенных изменений социоприродной среды, которые пагубно влияют на здоровье человека. Не стоит ожидать и стремительных преобразований в законодательном пространстве Украины, потому что в это время могут произойти необратимые потери для здоровья человека. Сейчас

стандарти масового потреблення і імперативи здорового потреблення знаходяться в стані діалектичного протиріччя. Констатується, що здорове потреблення належить до контенту виключно індивідуальної здоров'єберігаючої практики.

Отзначається, що в умовах існуючої масової культури сучасний людина постійно репродукує перевірену матрицю поведінки, випробовану іншими соціальними суб'єктами, тим самим пристосовуючись до поточних обставин буття, і тому схильний до пасивного повторення дії, сумнівної в своїй користі і необхідності, навіть у питаннях власного здоров'я і безпеки життєдіяльності.

Підтверджується, що здоров'єбереження вимагає від людини свідомого прагнення і активного дії як базових і незамінних компонентів здорового потреблення, які закладають фундамент для подальших здоров'єберігаючих практик. Доказується, що здоров'єберігаюча діяльність на основі здорового потреблення – складний процес, що вимагає великої сили волі, освіти, критичної настроєності і усвідомлення всіх пасток суспільства масового потреблення, завжди завуальованих красивими рекламними слоганами.

Ключові слова: здоров'єбереження, глобалізація, суспільство потреблення, детермінанти здорового потреблення, субурбанізація, руралізація.

Стаття надійшла до редколегії
28.10.2019 р.

УДК 1(091):821.161.2.09(092)Фра

Богдана Круглій

Іван Франко про філософсько-історичні аспекти становлення української державності

Зроблено спробу проаналізувати історичні аспекти геополітичного становища нашої держави в творчій спадщині І. Я Франка. Досліджуючи умови життя українського народу під владою інших держав, І. Франко наголошує на втраті національної ідентичності, неналежному стані освіти та економіки, занепаду національної культури. Жодна держава не сприяла розвитку, а лише використовувала сировинні та людські ресурси для власного збагачення. Щоб не повторити помилок минулого необхідно враховувати історичний досвід, для побудови справді незалежної держави, яка б посіла гідне місце у світовій спільноті.

Ключові слова: державність, національна ідея, історичний досвід, національна свідомість.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Більшу частину свого існування Русь була розділена між сусідами, асимілювалася, втрачала свою національну ідентичність. Держава без справжнього політичного життя, можливостей для економічного зростання та особистісного розвитку кожного окремого індивіда опинилася у стані занепаду, нищення національної ідеї та асиміляції.

Сьогодні у важкий для держави час з'являються думки про можливість приєднання України до інших, сильніших, більш прогресивних та економічно розвинених сусідів в надії на краще життя. Але аналізуючи історичний досвід, ми доходимо висновку, що це лише бажання повторити історичне минуле, яке не тільки не принесло нашому народу краще життя, а ще більше загнало його в економічну і соціальну прірву, з якої і до тепер важко вибратись.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Багато сучасних науковців, політиків, свідомих громадян намагаються об'єднати зусилля, щоб розробити стратегію національного розвитку, але без врахування історичного досвіду неможливо розраховувати на якісні зміни до кращого життя. Тому дослідження творчої спадщини нашого земляка, відомого письменника, науковця, філософа І. Франка є сьогодні, як ніколи актуальне, адже проблематика його творів: проблеми формування національної свідомості, пошуку духовних орієнтирів, досягнення місця українського народу в сучасному світі, шляхи становлення України, як незалежної держави надзвичайно важливі і сьогодні.